

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ ДІЯ СІТІ ДЛЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

REGARDING THE PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF THE DIIA CITY REGIME FOR LEGAL ENTITIES

Калаченкова К.О., к.ю.н.,
доцент кафедри господарського та адміністративного права
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Захарчук Д.О., студент III курсу юридичного факультету
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Стаття присвячена питанню правового регулювання режиму Дія Сіті для юридичних осіб та його особливостям у теоретико-практичному аспекті. У ході дослідження було проаналізовано поняття «правовий режим Дія Сіті» та окреслено його особливості, а саме: а) основні засади функціонування правового режиму Дія Сіті; б) строковість та гарантії, що надаються державою; в) умови статусності та порядок (процедура) отримання резиденства; г) специфічні трудові та господарські відносини. Запропоновано теоретичну класифікацію спеціальних критеріїв (умов статусності), які можна поділити на: господарські та юридичні; кількісні; економічні й критерій щодо обставин, що не уможливають набуття статусу резидента. На основі дослідження господарських та юридичних критеріїв пропонується доповнити Класифікацію видів економічної діяльності ДК 009:2010 у відповідності до видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму, що містяться у п. 8, 9, 11 ч. 4 ст. 5 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», а також у відповідності до Переліку видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 19 квітня 2022 р. № 467. Досліджено та акцентовано увагу на спрощених вимогах для набуття статусу резидента Дія Сіті для тих юридичних осіб, які тільки розпочали свою діяльність в ІТ-галузі (стартапів) та відмежовано від загальних критеріїв. Також зроблено висновок про доцільність подання заяви на отримання статусу резидента Дія Сіті до уповноваженого органу (Міністерства цифрової трансформації України) через швидкий, зручний та спрощений порядок та процедуру отримання такого статусу.

Акцентовано увагу на актуальних відомостях з реєстра Дія Сіті. Так, запит на резиденство Дія Сіті юридичними особами підтверджує перспективність розвитку цифрової економіки в Україні, а також віднаходить своє місце у відповідь на виклики сьогодення та реалізацію міжнародних стандартів у цій сфері.

Ключові слова: правовий режим Дія Сіті, резидент Дія Сіті, вимоги до резидента Дія Сіті, цифрова економіка.

The article is devoted to the issue of legal regulation of the Diia City regime for legal entities and its peculiarities in the theoretical and practical aspects. In the course of the research, the term "legal regime of Diia City" was analyzed, and its features were outlined, namely: a) the basic principles of the functioning of the legal regime of Diia City; b) the term and guarantees provided by the State; c) the conditions of status and the procedure for obtaining residence; d) specific labour and economic relations. The theoretical classification of special criteria (conditions of status) is proposed, which can be divided into economic and legal, quantitative, economic and criteria for circumstances that make it impossible to acquire resident status. Based on the study of economic and legal criteria, it is proposed to supplement the Classification of economic activities of the DK 009:2010 following the types of activities, the implementation of which is stimulated by creating a legal regime contained in clauses 8, 9, 11 of part 4 of Article 5 of the Law of Ukraine "On Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine", as well as by the List of activities, the implementation of which is stimulated by the creation of the legal regime Diia City, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of April 19, 2022, No. 467. Attention is investigated and focused on simplified requirements for obtaining Diia City resident status for those legal entities that have just started their activities in the IT industry (startups) and are restricted from the general criteria. It is also concluded that it is advisable to apply for Diia City resident status to the authorized body (Ministry of Digital Transformation of Ukraine) through a fast, convenient and simplified procedure for obtaining such status.

Attention is focused on the latest information from the Diia City register. Thus, the request for the residence of Diia City by legal entities confirms the prospects for the development of the digital economy in Ukraine, and also finds its place in response to the challenges of today and the implementation of international standards in this area.

Key words: legal regime Diia City, resident of Diia City, requirements for a resident of Diia City, digital economy.

Постановка проблеми. Сучасні реалії вимагають ухвалення важливих рішень для ведення будь-якої господарської діяльності в Україні. Так, раптова пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 стала прискорювачем для поширення світової Четвертої промислової революції (Індустрія 4.0), для якої вирішальним є інноваційна діяльність та цифровізація, автоматизація виробництва та роботехніка [1, с. 184]. Цифровізація, цифрова економіка, цифрові технології давно стали трендом і для України, адже державна політика та стратегія націлені на їх темп розвитку у сучасних реаліях та за міжнародними стандартами. Вирішальним важелем наближення України до вільної ринкової економіки, а отже і цифрової, як складової ринкової задля прискореного вступу у Європейський Союз (далі – ЄС) є ІТ-галузь. Лише за підсумками 2021 року українська ІТ-галузь зросла на 36% з \$5 млрд експорту до \$ 6,8 млрд, кількість спеціалістів у той же час збільшилась з 244 тис. до 285 тис. Таким чином, за останні три роки

галузь зросла більш ніж удвічі по експорту та більш ніж на 50% по кількості спеціалістів [2].

Початок, 24 лютого 2022 року, воєнної агресії росії проти України став для господарської діяльності критичним, несподіваним та складним етапом для її нормального функціонування. Перший заступник міністра економіки України Денис Кудін окреслив, що російська агресія проти України докорінно змінила українську економіку, а саме ті галузі, де неможлива дистанційна робота: морські, авіаційні, перевезення, сфера надання послуг, сільське господарство, роздрібна торгівля, виробництво продуктів харчування, комунальні та енергетичні послуги та інші [3]. На противагу цим «критичним» галузям, ІТ-галузь України під час воєнного стану залишається більш гучною та стійкою, збитковість переважно отримали малий та середній бізнес. Так, український законодавець ще до початку воєнної агресії прийняв низку важливих законів щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інно-

ваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також талановитих спеціалістів, зокрема запровадження правового режиму Дія Сіті для юридичних осіб.

Питання особливостей правового регулювання режиму Дія Сіті для юридичних осіб досліджувало багато науковців, зокрема: І.В. Зуб, А.О. Карп'як, А.С. Колісник, І.М. Манаєнко, Є.М. Найдьон, В.А. Сандул, А.М. Яценко та інші. Здебільшого наукові праці присвячено сфері оподаткування в умовах цифрової економіки. Тому постає потреба у детальному дослідженні порядку подання та розгляду заяви суб'єктами господарювання про набуття статусу резидента Дія Сіті із визначенням усіх особливостей в контексті регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі.

Метою статті є узагальнення особливостей правового регулювання режиму Дія Сіті для юридичних осіб у теоретико-практичному вимірі.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до абз. 2 ч. 3 ст. 64 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [4], організаційна структура підприємства, яке є резидентом Дія Сіті, визначається ним самостійно з урахуванням положень Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (далі – Закон № 1667-IX) [5]. Також ГК України містить бланкетні частини статей, зокрема абз. 2 ч. 7 ст. 65 ГКУ щодо соціальних та інші відносин гіг-спеціалістів та підприємств, що є резидентами Дія Сіті, пов'язані з виконанням робіт (наданням послуг) за гіг-контрактами, а також ч. 9 ст. 69 ГК України, що регулює соціальну діяльність підприємств, що є резидентами Дія Сіті, щодо гіг-спеціалістів, яка визначається підприємствами самостійно з урахуванням положень згаданого Закону № 1667-IX та укладених з такими гіг-спеціалістами гіг-контрактів.

Закон № 1667-IX містить легальний термін «правовий режим Дія Сіті», під яким розуміється сукупність правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі [5]. Із цього витікає, що такий правовий режим базується на: а) основних засадах його функціонування; б) строковості та гарантіях, що надаються державою; в) умовах статусності та порядку отримання резидентства; г) специфічних трудових та господарських відносинах. Найдьон Є. М. та Сандул В.А. слухаючи зауважують, що надання пільг та переваг новим прогресивним компаніям ІТ-індустрії сприятиме не лише зростанню стабільності цієї галузі, але й сприятиме наповненню державної казни та її статусу на плацдармі світової цифрової економіки [6, с. 236]. У свою чергу Колісник А.С. вважає, що оптимізація правил оподаткування окремих суб'єктів господарювання є позитивною новацією в секторі цифрової економіки, зокрема через запровадження правового режиму Дія Сіті [7, с. 89-91]. З огляду на це Дія Сіті є мобільним, спрощеним та вигідним майданчиком для ведення господарської діяльності для ІТ-сегменту, що пов'язана із впровадженням та розвитком ринкової цифрової економіки за найсприятливіших умов та за міжнародними стандартами.

Так, основними засадами функціонування правового режиму Дія Сіті є свобода діяльності, невтручання, презумпція правомірності діяльності, стабільність, формальний характер процедури набуття статусу резидента, добровільність резидентства. Строк дії вищезазначеного режиму є за загальним правилом необмеженим, проте має мінімальну межу його функціонування в Україні, що не може бути меншим як на 25 років з дня внесення до реєстру Дія Сіті першого запису про резидента. Саме тому держава протягом 25 років через вищий орган (Кабінет Міністрів України – далі Уряд України) та центральний

орган (Міністерство цифрової трансформації України – далі Мінцифри) у системі органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті гарантує чинність, стабільність умов, а також додержання прав і законних інтересів безпосередньо резидентів Дія Сіті. Також на всіх резидентів Дія Сіті та їх учасників (акціонерів) поширюється система державних гарантій захисту інвестицій, зокрема гарантії щодо стабільності умов здійснення такої діяльності, додержання прав і законних інтересів її суб'єктів [8], встановлення пільгового режиму для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, гарантії у разі зміни законодавства, гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб та інші [9].

Для того, щоб заявник (юридична особа, яка звернулася до уповноваженого органу із заявою про набуття статусу резидента Дія Сіті) отримав статус резидента, він має відповідати спеціальним критеріям (умовам статусності), які можна умовно поділити на: господарські та юридичні, кількісні, економічні й критерій щодо обставин, що не уможливають набуття статусу резидента. Так, відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону 1667-IX, резидентом Дія Сіті може бути юридична особа, зареєстрована на території України в установленому законодавством України порядку, незалежно від її місцезнаходження та місця провадження господарської діяльності [5]. *Господарським та водночас юридичним критерієм* виступає один або кілька видів господарської діяльності, що зазначено в статуті та/або відомостях про заявника, які містяться у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Невичерпний перелік видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті, тобто конкретні кваліфікаційні види діяльності за КВЕД-2010 [10], міститься в ч. 4 ст. 5 Закону 1667-IX, зокрема до них належать: 1) комп'ютерне програмування, консультування з питань інформатизації, діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням (КВЕД 61.01; 61.02; 62.03); 2) видання комп'ютерних ігор, а також іншого програмного забезпечення (КВЕД 58.21; 58.29); 3) надання програмних продуктів, у тому числі комп'ютерних ігор, у режимі «онлайн» та надання веб-послуг із доставки програмних додатків (КВЕД 63.11); 4) освітня діяльність у галузі інформаційних технологій (КВЕД 85.89); 5) оброблення даних і пов'язана із цим діяльність та діяльність веб-порталів (КВЕД 63.11; 63.12); 6) дослідження та експериментальні розробки у сфері природничих і технічних наук щодо інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій (КВЕД 72.19); 7) проведення маркетингових кампаній та надання рекламних послуг з використанням програмного забезпечення, розробленого за участю резидента Дія Сіті, у мережі Інтернет та/або на пристроях користувачів (КВЕД 73.11); 8) забезпечення кібербезпеки інформаційно-комунікаційних систем, програмних продуктів та інформації (КВЕД 62.09). Цей перелік видів господарської діяльності є невичерпний, тому що передбачаються й інші види діяльності, визначені Урядом України в порядку, встановленому Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 467 (далі – Постанова № 467) затверджено Перелік видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті, а саме: 1) розробка, запровадження та технологічна підтримка продуктів і рішень міжнародних карткових платіжних систем; 2) виробництво та реалізація електронних компонентів і плат, комп'ютерів і периферійного устаткування, обладнання зв'язку, інструментів і обладнання для

вимірювання, дослідження та навігації, оптичних приладів і фотографічного устаткування для використання в оборонній (безпековій), промисловій та побутовій сфері; 3) надання у користування потужностей з обробки та зберігання даних у сфері інформатизації (обчислювальна інфраструктура) у вигляді хмарного (віртуального) дата-центру, ресурсів віртуальної інфраструктури, надання послуг із зберігання та обробки інформації з використанням функціональності ліцензійного програмного забезпечення, а також надання інфраструктури для зберігання та обробки даних і розміщення (хостингу) комп'ютерного обладнання в центрі обробки даних [11].

Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 [10] поки не містить усіх видів діяльності, що зазначені у Законі 1667-ІХ та Постанові № 467, зокрема щодо: 1) діяльності організаторів кіберспортивних змагань, кіберспортивних команд, спеціалізованих комп'ютерних центрів та/або клубів, а також студій трансляції кіберспортивних змагань (КВЕД відсутній); 2) діяльності постачальника послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів (КВЕД відсутній); 3) діяльності з проектування (конструювання), дослідження, тестування (випробування) технологій, пристроїв і систем робототехніки з використанням комп'ютеризованих систем управління (КВЕД відсутній). Відтак, їх внесення до Класифікації є вкрай важливим, тому пропонується доповнити її такими видами економічної діяльності та присвоїти відповідні коди.

Кількісним критерієм для набуття статусу резидента Дія Сіті виступає середньооблікова кількість працівників та гіг-спеціалістів юридичної особи (у разі залучення) за кожний місяць має бути не менше дев'яти осіб. Працівник має трудові права та обов'язки згідно з трудовим договором (контрактом) відповідно до трудового законодавства, а гіг-спеціаліст – за гіг-контрактом та є підрядником та/або виконавцем. Їх середня заробітна плата (винагорода) становить не менше, ніж еквівалент 1200 євро за офіційним курсом гривні щодо євро, встановленим Національним банком України станом на перше число відповідного календарного місяця з урахуванням усіх необхідних податків та зборів [5]. Лента В.Р. називає таку заробітну плату гіг-спеціалістів так і штатних працівників як «gross», бо вона є сталою до вирахування всіх податкових зборів та платежів із неї, що вкотре підтверджує стимулювання державою розвитку цифрової економіки в Україні [12].

Економічний критерій складається із суми кваліфікованого доходу такої юридичної особи за визначеними КВЕД-ами Законом 1667-ІХ, за перші три місяці та за кожен рік, має становити не менш як 90 % суми її загального доходу за такий період. Таким чином, інші 10 % юридична особа може провадити іншу незаборонену господарську діяльність та не перевищувати згадані вище ліміти.

Критерій, які виключають набуття резидентства Дія Сіті, чітко окреслені в ч. 2 ст. 5 Закону 1667-ІХ. Так, законодавець надає можливість юридичним особам, яка відповідає не всім вимогам, перебувати у статусі резидента Дія Сіті, але не довше ніж до 31 грудня календарного року, наступного за календарним роком, в якому вони набули статусу резидента Дія Сіті за умов відповідності господарських та юридичних, економічних критеріїв й критерію щодо обставин, що не уможливають набуття статусу резидента. Ці положення містять спрощені вимоги для набуття статусу резидента для тих юридичних осіб, які тільки розпочали свою діяльність в ІТ-галузі (стартапів) та відрзняються лише за: *часовим критерієм* (державну реєстрацію створення юридичної особи здійснено не раніше ніж за 24 календарних місяці до дня подання заяви про набуття статусу резидента Дія Сіті); *економічним критерієм*, дещо відмінним від загального (розмір доходу юридичної особи не може перевищувати 1167 мінімальних заробітних плат за попередній та наступний рік);

формальним критерієм (у заяві про набуття статусу резидента Дія Сіті зазначено про звернення до Мінцифри за спрощеними вимогами із посиланням на положення ч. 3 ст. 5 Закону 1667-ІХ) [5].

Щодо порядку подання заяви про набуття статусу резидента Дія Сіті, варто зазначити, що вона має відповідати вимогам ст. 6 Закону 1667-ІХ, а також може бути подана заявником або через державний веб-портал правового режиму Дія Сіті (city.diaa.gov.ua) або шляхом надсилення на адресу електронної пошти Мінцифри, зазначену на його офіційному веб-сайті, для комунікації із заявниками та резидентами Дія Сіті [13]. Мінцифри розглядає заяву про набуття статусу резидента Дія Сіті протягом 10 робочих днів з дня надходження до нього такої заяви та приймає одне із наступних рішень: повернути заяву заявнику на доопрацювання, відмовити в набутті заявнику статусу резидента (у разі подання недостовірної інформації або невідповідності критеріям) або прийняти рішення про набуття заявником статусу резидента Дія Сіті із одночасним внесенням відомостей про заявника до реєстру Дія Сіті [13]. Загалом процедура та порядок набуття статусу резидента Дія Сіті є максимально спрощеним та швидким, що дає підстави вважати це значною перевагою для юридичних осіб, які прагнуть долучитися до правового режиму Дія Сіті. Станом на сьогодні (02.05.2022) в реєстрі Дія Сіті міститься 215 записів про резидентів, у тому числі серед яких є значна кількість стартапів [14]. Федоров М.А. зазначає, що навіть за час війни до правового режиму долучилися, зокрема: ТОВ «Archivizer» (міжнародна продуктова компанія, що розробила сервіс для створення 3d-візуалізацій інтер'єрів, екстер'єрів, ландшафтів тощо), ТОВ «AgriChain» (продуктова компанія, що створює ПЗ для агробізнесу), ТОВ «Bru.Digital» (міжнародна команда художників комп'ютерної графіки, розробників, дизайнерів) та інші [15].

Висновки. Таким чином, належне функціонування правового режиму Дія Сіті є важливим у сучасних мінливих умовах. Саме такий правовий режим слугує потужним фундаментом стимулювання ІТ-індустрії для розвитку цифрової економіки на території України. Для того, щоб стати юридичної особи резидентом правового режиму Дія Сіті варто відповідати господарському та юридичному, кількісному, економічному критерію й критерію щодо обставин, що не уможливають набуття статусу резидента, які чітко регламентовані Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Також важливим є внесення до Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010 доповнень такими видами економічної (господарської) діяльності із присвоєнням відповідних кодів, які є зараз на часі та потребують значної уваги та підтримки із сторони законодавця. Це стосується перспективних напрямків, що пов'язані із впровадженням робототехніки, кіберспортивних змагань, постачання послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, належного функціонування продуктів карткових платіжних систем та їх виготовлення, виробництва віртуальних технологій в оборонній і безпековій промисловості та багато інших.

Мобільність процедури та порядку набуття статусу резидента Дія Сіті юридичними особами в Україні є вельми позитивним кроком та привабливим, зокрема для міжнародних компаній, які готові ставати резидентами та впроваджувати свою господарську діяльність в межах її території. Тому саме правове регулювання режиму Дія Сіті для юридичних осіб буде зазнавати змін що є характерними в сучасних реаліях і цим самим підвищувати рівень впровадження цифрових технологій в економічній (господарській) діяльності створюючи найбільш сприятливі умови для малого та середнього вітчизняного та іноземного бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Манаснко І.М., Яценко А.М. Тенденції та перспективи четвертої промислової революції. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : збірник тез доповідей II Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 22 квітня 2021 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 184-185.
2. Асоціація «IT Ukraine»: результати національного дослідження IT-індустрії. 2022. URL: <http://surl.li/btygz> (дата звернення 16.04.2022).
3. Кудін Д.І. Мінекономіки визначило пріоритетні галузі, що потребують особливої підтримки під час війни. *Офіційний веб-портал Міністерства економіки України*. URL: <http://surl.li/btyhi> (дата звернення 16.04.2022).
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. (Із змінами).
5. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 65. Ст. 4103.
6. Найдьон Є. М., Сандул В.А. Напрямки удосконалення пільгових режимів оподаткування іт-промисловості. *Науковий юридичний журнал*. 2020. № 3. С. 231–237.
7. Колісник А.С. Цифрова економіка та оподаткування: проблеми правового регулювання. *Конституційні засади розвитку інноваційного суспільства*: зб. наук. пр. за матеріалами інтернет-конференції. (Харків, 25 червня 2021 р.). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 87–92.
8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646. (Із змінами).
9. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80 (Із змінами).
10. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11 жовтня 2010 р. № 457. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <http://surl.li/bwutt>.
11. Про визначення видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 467. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 91.
12. Лента В.Р. Дія Сіті 2022. Генезис. *Інформаційне агентство ЛІГАБізнесІнформ*. 2022. URL: <http://surl.li/bwuwr>.
13. Деякі питання реалізації положень Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2022 р. № 1445. *Офіційний вісник України*. 2022. № 8. Ст. 21.
14. Реєстр Дія.City. *Веб-портал правового режиму Дія Сіті*. URL: <http://surl.li/bw>